

DE LAATSTE GETUIGE

IN MAKKELIJKE TAAL

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren | Lezen voor Iedereen

eenvoudigcommuniceren.nl | lezenvooredereen.be

Voor meer informatie over *Leeslicht*: leeslicht.nl

Deze uitgave is een bewerking van *De laatste getuige* van Frank Krake, gepubliceerd door Uitgeverij Achtbaan (Hengelo, 2018).

Bewerking in eenvoudig Nederlands: Karine Jekel

Redactie en vormgeving: Eenvoudig Communiceren

Beeld: Privécollectie Wim Aloserij: p. 6, p. 11, p. 27, p. 360. Publiek domein: p. 32. Archief Eemland: p. 49. Musée de la Résistance et de la Déportation, Besançon: p.54. Hans P. Sorensen: p. 64. Stadtarchiv Neustadt: p. 103. Imperial War Museums, London: p. 108

Druk: Easy-to-Read Publications

© 2020 | Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8696 500 7

NUR 286

DE LAATSTE GETUIGE

*Hoe een gewone Amsterdamse jongen
de Tweede Wereldoorlog overleefde*

Frank Krake

IN MAKKELIJKE TAAL

leeslicht

Moeilijke woorden staan *schuin*
en worden uitgelegd in de woordenlijst
op pagina 124.

Dit boek heeft het keurmerk Makkelijk Lezen

Inhoud

	Voorwoord	6
1	Dronken stiefvader	9
2	Kattenburg	12
3	In een kist.....	18
4	Aan het werk.....	24
5	Oorlog	29
6	Werken bij het trambedrijf	33
7	Op de vlucht.....	38
8	Gevangen	41
9	Kamp Amersfoort.....	47
10	In een afgesloten kamp.....	51
11	Naar kamp Husum.....	57
12	Kapotte scheppen	62
13	Nieuwe gevangenen	66
14	De ziekenboeg.....	69
15	Mensenvlees.....	72
16	Terug in kamp Neuengamme.....	74
17	Ik ben een schilder!.....	77
18	Eierkoeken.....	80
19	Konijnen in het kamp.....	86
20	Het kamp moet leeg.....	91
21	Op het schip	95
22	Het tweede schip.....	100
23	Kogels en raketten	104
24	Maria heeft je gered	109
25	Vrij en toch gevangen	114
26	Post uit Duitsland.....	118
	Nawoord	121
	Woordenlijst.....	124

▷ *Wim Aloserij
in 1939*

Voorwoord

Dit is het waargebeurde verhaal van Wim Aloserij (1923-2018). Wim, een gewone Amsterdamse jongen, is 16 jaar als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt in 1940. Na een tijdje moeten alle Nederlandse mannen van 18 tot 35 jaar voor de Duitsers werken. Wim ook.

Hij komt terecht in *concentratiekampen* in Nederland en Duitsland. Gruwelijke plekken, vol dood en geweld.

Wim overleeft drie concentratiekampen: in Nederland kamp Amersfoort, en in Duitsland kamp Husum en kamp Neuengamme. In Neuengamme, bij Hamburg, zitten 6.000 Nederlanders gevangen.

Slechts 600 mensen overleven het kamp. Wim is één van hen.

Aan het eind van de oorlog zit Wim samen met 7.000 andere gevangenen op een schip. Als er bommen op vallen, ontstaat een grote brand. Er zijn maar 400 mensen die de scheepsramp overleven. Weer is Wim één van hen.

Als Wim na de oorlog terugkomt in Amsterdam ontmoet hij Miep, met wie hij trouwt. Samen krijgen ze vier kinderen.

Heel lang blijft Wim zwijgen over wat hij heeft meegemaakt in de oorlog. Pas in de jaren '90 vertelt hij af en toe wat.

In 2017 ontmoet Wim de schrijver Frank Krake bij een lezing over de oorlog. Ze worden vrienden en voor het eerst vertelt Wim Aloserij alles.

Frank Krake mag zijn verhaal opschrijven, en gaat op onderzoek uit.

Dit boek begint met Wims leven als kind vóór de oorlog. Maar het gaat vooral over Wims leven tijdens de oorlog.

Boven elk hoofdstuk staat waar Wim is, welk jaar het is en hoe oud Wim dan is.

Moeilijke woorden staan *schuin* en worden uitgelegd in de woordenlijst op pagina 124.

Amsterdam, 1932. Wim is 9 jaar

1 Dronken stiefvader

‘Jij stinkende drol! Waar zit je? Ik weet dat je op zolder bent!’

Wim is bang. Hendrik, zijn stiefvader, is nu heel dichtbij. En hij is weer dronken. Dan doet hij Wim altijd pijn, zomaar.

Wim zit verstopt in een hoekje van de zolder. Hier is hij veilig, want het hoekje is donker. Maar ook stoffig. Wim knijpt zijn neus dicht, anders moet hij niezen.

‘Kom hier, rotkind!’, roept zijn stiefvader.

Wim kan hem horen ademen, zo dichtbij is hij al.

‘Stinkende drol!’, roept Hendrik weer. ‘Kom hier!’

Wim trilt. Vanuit zijn schuilplek kijkt hij naar zijn stiefvader.

Hendrik heeft een lang gezicht en een kaal hoofd. Hij heeft bolle ogen en grote oren. Gelukkig is deze boze, lelijke man niet Wims echte vader. Soms wordt Wim midden in de nacht wakker. Dan heeft hij over Hendrik gedroomd.

‘Stinkende drol! Rotkind!’

Hendrik blijft maar schreeuwen. Maar hij kan Wim niet vinden. Langzaam gaat hij de trap weer af. Hendrik is minder dronken dan de vorige keer, ziet Wim. Toen is hij van de trap gevallen.

Wim woont bij zijn moeder en stiefvader. Samen met zijn zus Jo en hun halfbroer Henk.

Wim, Jo en Henk hebben dezelfde moeder, maar Henk heeft een andere vader. Wim weet niet wie Henks vader is.

Ze wonen in Amsterdam, boven een winkel. Hun huis is niet groot. De muren zijn dun. Daardoor is het in de winter binnen bijna net zo koud als buiten.

Hendrik werkt in de bouw, zes dagen per week. Op zaterdag krijgt hij zijn loon. Dan gaat hij meteen naar het café, en komt pas laat en dronken thuis. Soms kan hij bijna niet de trap opkomen omdat hij zoveel bier heeft gedronken.

Zijn geld is dan al bijna op. Er is nog net genoeg om de huur te betalen.

▷ *Het gezin van Wim.
Van links naar rechts:
Wim, zijn zus Jo, zijn
moeder, zijn stiefvader,
zijn halfbroertje Henk*

Soms heeft hij iets minder gedronken. Dan kan hij nog wel lopen. En slaan ... Dus dan gaat Wim gauw naar zijn geheime hoekje op zolder. Of hij zorgt dat hij niet thuis is.

Vroeger woonden ze aan de andere kant van de stad. Tot ze bij Hendrik gingen wonen.

Toen Wim hem voor het eerst zag, zei Hendrik: 'Ik ben je vader.'

Wim werd boos: 'Je bent mijn vader niet!'

Wim heeft zijn echte vader nooit gezien. Die had een ziekte aan zijn longen. Hij ging dood voor Wim werd geboren.

Zijn zus Jo is zijn beste vriendin.

Ze hebben weinig geld, maar Jo ziet er toch altijd mooi uit. Ze draagt vaak een witte jurk. En een mooie strik in haar donkere haren.

Wim houdt van Jo en hij is trots op haar. Na school zijn ze altijd samen. Wim en Jo en hebben geen geheimen voor elkaar. Behalve het hoekje op zolder. Daar zegt Wim nooit iets over, zelfs niet tegen Jo.

Amsterdam, 1935-1936. Wim is 12 jaar

2 Kattenburg

Het gezin van Wim woont op het eilandje Kattenburg in Amsterdam, bij de rivier het IJ. Veel mensen op Kattenburg zijn arm. Hun huizen zijn slecht. Maar ze zijn toch trots op hun buurt. En de mensen voelen dat ze bij elkaar horen. Ze helpen elkaar als het nodig is.

In de winter van 1935 wordt Wims moeder ziek. Ze heeft hoge koorts. De familie krijgt veel hulp uit de buurt. De slager brengt bijvoorbeeld vlees, echt rundvlees. Dat eten ze normaal nooit, want dat is te duur.

Het is altijd druk op Kattenburg. Er worden schepen gebouwd. En verkopers fietsen langs de huizen om spullen te verkopen.

Vrouwen hangen de was buiten en letten op hun kinderen.

Er lopen ook mannen door de straten van Kattenburg. Mannen zonder werk. Of zeemannen die vrij zijn, en niet hoeven te varen.

Wim probeert altijd aan gratis eten te komen. Bij de groenteman krijgt hij vaak een appel en de slager geeft hem een plakje worst.

Wim wandelt ook vaak met de hond van buurvrouw Sjaan. Daar verdient hij een paar centen mee. Van dat geld koopt hij snoep.

Op zondagochtend gaat het gezin naar de kerk, en eet dan thuis een boterham. Daarna gaan Wim en Jo altijd naar buiten, want ze willen niet thuis zijn bij hun stiefvader. En ook niet bij hun jongere halfbroertje Henk.

Wim en Jo spelen niet graag met Henk, want Henk pest hen vaak. Ze gaan bijvoorbeeld altijd buiten in bad. Dan laat Henk expres de handdoek in het water vallen, zodat Wim en Jo zich niet kunnen afdrogen. Dan moeten ze naakt en nat naar het huis lopen. Vooral in de winter is dat enorm koud!

Poppen zijn het enige speelgoed van Jo. Soms zit Henk aan haar poppen.

Dat vindt ze nog erger dan het gedoe met de handdoek. Daarom ruimt ze haar poppen en de poppenkleden altijd netjes op in een la. Soms is de la leeg. Dan wordt ze kwaad op Henk.

‘Ik help je’, zegt Wim dan. Samen zoeken ze haar spullen terug.

Wim probeert altijd te zorgen dat zijn stiefvader hem geen pijn doet. Door zijn mond te houden en braaf te zijn. En meestal is hij buiten.

Samen met zijn vriend Pietje loopt Wim elke ochtend naar school. Daar zijn ze al binnen tien minuten. Deze school is alleen voor jongens. Jo gaat naar een school voor meisjes.

Na school zien Wim en Jo elkaar weer in de keuken bij hun moeder.

Ze wonen boven de winkel van meneer Tiekens die kolen verkoopt.

Als Wim en Jo naar buiten willen, moeten ze een trap af. Die trap is smal en heel recht. Je moet achterstevoren naar beneden lopen. En je goed vasthouden aan een touw. Anders val je zo naar beneden. Veel mensen vinden dat eng. Maar Wim vindt de trap juist leuk. Hij kan sneller beneden komen dan andere mensen.

Beneden is een kleine hal met een deur naar de straat.

Soms kan de deur niet open. Want dan zitten er mannen zonder werk op de stoep. Daar heeft Wims moeder een hekel aan. Maar ze heeft een slimme oplossing. Ze gooit een emmer water leeg in de hal. Dat water loopt onder de deur door, de stoep op. Dan vloeken de mannen, en rennen ze weg. Wim moet daar altijd erg om lachen. Maar niet te hard, want hij wil geen ruzie krijgen met de mannen.

Op een zondag in de zomer is het weer zover. Na de kerk eet Wim thuis brood met zijn familie. Hij krijgt een klap van Hendrik omdat hij smakte bij het eten. Nog een klap. Wim weet niet waarom. 'Zullen we naar het strandje gaan?', vraagt Jo na het eten aan Wim. 'Goed', zegt Wim. En hij denkt: misschien zijn er wel leuke meisjes. Maar dat zegt hij niet tegen Jo. Ze maken een lange wandeling. Ver weg van huis. Ver weg van Hendrik. Helaas zijn er geen leuke meisjes op het strand. Na tien minuten gaan Wim en Jo weer weg. Dan lopen ze nog een paar uur langs het IJ. Ze zitten een tijdje aan de rand van het water en eten snoep. Ze kijken naar de treinen die rijden tussen Amsterdam en Zaandam. Wim en Jo zijn moe van het lopen en van het warme zomerweer. Daarom gaan ze in het gras liggen.

Het is al donker als Wim eindelijk wakker wordt. Hij stoot zijn zus aan. 'Wakker worden!' Jo schrikt. 'Mama zal ongerust zijn,' zegt ze. Snel lopen ze terug naar huis. Pas om één uur 's nachts zijn ze thuis. Er staan wel twintig mensen op de stoep, allemaal burenen. Hun moeder heeft rode ogen van het huilen. Ze knuffelt Wim en Jo en fluistert: 'Ik was zo bang dat er iets met jullie was gebeurd.' De burenen hebben zich ook zorgen gemaakt. 'We zijn in slaap gevallen,' vertelt Jo. De burenen gaan terug naar hun eigen huis. Eén iemand is niet bang geweest: Hendrik. Die ligt rustig te slapen.

Later dat jaar is Wim ziek. Hij is bleek en kreunt van de buikpijn. Hij kan niet naar school. Twee dagen lang ligt hij alleen maar in bed. Ten slotte gaat zijn moeder naar dokter Dasberg, een joodse dokter die vooral rijke mensen helpt. Maar gelukkig ook arme mensen.

'Aan het eind van de middag kom ik langs bij Wim,' belooft hij.

Die middag voelt hij aan Wims buik. 'Je blindedarm is ontstoken.'

Wim krijgt een klein, wit potje met pillen.

'En je moet naar het ziekenhuis,' zegt dokter Dasberg. 'Je blindedarm moet eruit.'

Dan ben je over twee weken weer beter.'

Wim gaat naar het ziekenhuis. Zelfs Hendrik komt daar op bezoek. Hij neemt fruit mee, of brood met wat lekkers.

Wim vindt het vreemd. Een maand geleden heeft Hendrik hem nog van die smalle trap geduwd.

Wim had toen overal blauwe plekken. En nu doet Hendrik zo lief. Zou hij soms spijt hebben?

Dokter Dasberg krijgt gelijk: twee weken later speelt Wim weer op straat. Van zijn moeder krijgt hij geld voor het badhuis. Daar is hij nooit eerder geweest, want dat was te duur.

Het badhuis is een bijzonder gebouw, van buiten en van binnen. Wim vindt het er heerlijk.

Vanaf die dag spaart hij geld om vaker naar het badhuis te gaan. Hij doet klusjes voor oude mensen. Van het geld dat hij daarmee verdient, gaat hij naar het badhuis. En hij koopt er ook snoep van. Voor de wandelingen met Jo op zondag.

Het snoep kopen ze bij de burens aan de overkant van de straat. Die hebben een snoepwinkel in hun woonkamer. Voor het raam staan altijd potten vol met kaneelstokjes, dropjes, zoethout ...

Wim en Jo kunnen daar uren naar kijken.